

مطالعات تربیتی و روانشناسی

مجله علمی - پژوهشی

دانشگاه دولتی
دانشکده علوم تربیتی
روانشناسی

جخن ایران علم و تاریخ

دوره ششم شماره اول سال ۸۴

بسم الله الرحمن الرحيم

مطالعات تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد

دوفصلنامه

دوره ششم شماره اول ۱۳۸۴

ISSN: ۱۶۰۸-۲۸۴۲

(تاریخ انتشار این شماره: مهر ۱۳۸۴)

مدیر مسئول: دکتر حسینعلی کوهستانی، استاد دانشگاه فردوسی
سرپریز: دکتر محمد رضا داورینا، دانشیار دانشگاه فردوسی

هایات تحریر

دانشیار دانشگاه تهران	دکتر خسرو باقری،
استاد دانشگاه تبریز	دکتر داود حسینی نسب،
دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد	دکتر محمد رضا داورینا،
استادیار، رئیس انجمن ایرانی تعلیم و تربیت	دکتر علی ذکاوی قراچلو،
دانشیار دانشگاه فردوسی	دکتر محمد حسین رتوفی،
دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد	دکتر بختیار شعبانی ورکی،
دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد	دکتر رحمت الله فتاحی،
دانشیار دانشگاه تربیت مدرس	دکتر هاشم فردانش،
دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد	دکتر محمود طباطبائی،
استادیار دانشگاه کرمان	دکتر نعمت الله موسی پور،
استاد دانشگاه شهید جمران اهواز	دکتر بهمن نجاریان،

بروایه انتشار نشریه شماره ۱۲۴۱۱۴۰۵ مورخ ۸۳/۲/۱۲
این مجله با همکاری انجمن ایرانی تعلیم و تربیت منتشر می شود
و به استناد مجوز شماره ۱۵۱۰/۷۷۲ مورخ ۸۳/۴/۳ کمیسیون محترم
نشریات علمی کشور دارای اعتبار علمی - پژوهشی است.

دفتر مجله: مشهد، دانشگاه فردوسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی،
صندوق پستی ۱۵۱۸ کدیستی: ۹۱۷۷۹۴۸۹۹۱
تلفن: ۰۵۱-۸۷۸۳۰۰۸-۱۱
دورنگار: ۰۵۱-۸۷۸۳۰۱۲

فهرست مندرجات

صفحه	نویسنده	عنوان	
۵	رضوان حسین قلیزاده دکتر بخار شعبانی و رکی دکتر سعید عرتضوی	نتیجه میان فرایند تبدیل دانش و فرهنگ مازمانی در دانشگاه فردوسی مشهد	انشائی و کتابداری نمایش می‌کند سی فزار می‌دهند فرد و جامعه و تبادل
۲۹	رضا هربیدا دکتر سید علی سادات مهدي اصحابیان	مقایسه دیدگاههای اعضای هیأت علمی و دانشجویان درباره میزان کاربرت شاخص‌های مدیریت کیفیت جامع (TQM) در فرایند آموزش دانشگاه اصفهان	ل اشغال، نشانی
۴۷	حسن الهام پور	عوامل مؤثر بر افت تحصیل دانش آموزان دختر پایه سوم راهنمایی شهر اهواز	اله شوند نایاب شده Word
۶۵	دکتر بهروز مهرام دکتر پرویز ساکنی دکتر حسین لطف آنادی	بررسی نحولات نگرشی و هویتی در دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد	لب در داخل پرانتز نام
۸۱	دکتر محمد علی بشارت	تحلیل اکتشافی رابطه گمال گزایی و شخصیت	دهای ابتداء و انتهای
۹۷	دکتر عبدالله معتمدی	مذهب در نگرش نظریه پردازان و درگذشت پژوهش (تحلیلی روانشناسی از مذهب)	الطبق با معیارهای
۱۱۷	دکتر مریم فاتحیزاده فاطمه بهجتی اردکانی دکتر احمد رضا نصر اصفهانی	بررسی تأثیر عوامل خانوادگی در پایان بودن آمار طلاق در شهرهای بیزد، اردکان و میبد	شد.
۱۳۷	وحیده عبدالهی عدلی انصار	بررسی رابطه باورهای خود اثر بخشی و مرکز کنترل با دکتر اسکندر فتحی آذر	پیشرفت تحصیلی

دکتر بهروز مهرام^۱
دکتر پریز ساکتی^۲
دکتر حسین لطف آبادی^۳

، تهران،
ج آموزشی ابتدائی در منطقه
ازدهم، شماره ۴۶

بررسی تحولات نگرشی و هویتی در دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده

این مطالعه با هدف بررسی تغییرات حاصل از ایقای نقش برنامه درسی پنهان در دانشگاه فردوسی مشهد صورت گرفته است. در این راستا و از طریق مصاحبه‌ای اکتشافی با دانشجویان، مؤلفه‌هایی به عنوان موارد تغییر یافته در دانشجویان شناسایی و سپس پرسشنامه‌ای برای سنجش این مؤلفه‌ها تدوین و مطالعه مقدماتی انجام گردید. سپس ۲۸۹ نفر دانشجوی نیمسال اول، نیمسال چهارم، و نیمسال آخر در رشته‌های مهندسی برق، شیمی، و علوم تربیتی مورد مطالعه قرار گرفته و تغییرات مورد بررسی در آنها کزارش شده است. بر اساس یافته‌های این تحقیق، ارزش هویت دینی، هویت علمی، امید به آینده، خویشتن داری و مستولیت پذیری در دانشجویان کاهش و نمرات هویت اعتیاد پذیر، قاعده بازی، تقلب، و بی بروایی در مواجهه با جنس مخالف، به کونه‌ای معنادار افزایش یافته است. ویژگی کار گروهی در دانشجویان مورد مطالعه تفاوتی نکرده است. برای اطمینان از اثربخشی متغیرهای درون دانشگاهی از کروه مقایسه نیز استفاده شده است که مشاهدات، امکان تاثیر نتایج را از متغیرهای فرا دانشگاهی نلی می نماید.

واژه‌های کلیدی: تحولات نگرشی، تحولات هویتی، یادگیری ضمنی (برنامه درسی پنهان)،
دانشجو، دانشگاه فردوسی مشهد

مقدمه

به زعم شریعتمداری (۱۳۶۵: ۲۰ - ۱۲)، نظام آموزش عالی باید که به موازات تربیت متخصص- تاسیس مراکز تحقیقاتی- توسعه میراث فرهنگی و تربیت معلم، هدفهایی همچون احترام به حقایق و

- ۱- استادیار دانشگاه فردوسی مشهد
- ۲- استادیار دانشگاه شیراز
- ۳- استاد دانشگاه شهید بهشتی

- Bearden, L. j.& S
school counselor Vol. 3
- Pittman, R. B. (198
for reducing high scho
- Gadwa, K.& Grigs
The school counselor,

برخی مطالعات م-

۱) در پژوهشی

ارزشها و علائم رو

هدف بررسی تغییر

از میان دانشجویان

ویژگیهای روان ش

ومقایسه ارزشها

دو پرسشنامه مت

بوده است. پایین

(۲۰۰۱، p.)

همین طور بیشتر

نسبت به دانشجو

میانگین نمره افس

آخر (۰،۰۵ < p)

معناداری گزارش

پژوهش - ناهم

قالب جنبه خاص

در بعد مذهبی و

چنین جدولی از

هدارک علمی، انصاف علمی، معه صدر و تقویت جنبه های معنوی را جزو هدفهای اساسی قلمداد نماید. این در حالی است که برخی از یافته ها، حکایت از پامدی معکوس دارد. آهولا^۱ (۲۰۰۰)

نتایج حاصل از زندگی در محیط دانشگاهی اشاره نموده و یادگیری تملق، ضرورت توصل به فتوحه نایبرگذاری بر استادان در جهت کسب نمره به عنوان ملاک موقوف است - به زعم وی قاعده بازی^۲، سلطه پذیری از استادان، تسلط مردانه، و شکل گیری نگرشی نو نسبت به تفوق جنسیتی را از پامدی

تحصیل در محیط های دانشگاهی ذکر کرده و به نقش برنامه درسی پنهان^۳ در این تغییرات اشاره می نماید. آسبروکس^۴ (۲۰۰۰) برنامه درسی پنهان را در قالب پیام های ضمنی موجود در جو اجتماعی

محیط های آموزشی تعریف نموده که اگرچه ناتوانسته است، لیکن توسط همگان دریافت می شود. وی این نوع برنامه را بدنی دانشی می داند که یادگیرنده ها را از طریق حضور هر روزه در محیط مدرسه هضم

نموده و «محیط یادگیری» را ایجاد می نماید. این همان سخن جکسون^۵ (۱۹۹۰، صص ۳۷ الی ۳۳) است که کلاس درس را فراتر از یک محیط فیزیکی نسبتاً ثابت دانسته و آن را یک بافت اجتماعی معرفی می نماید.

بافتی که در آن دانش آموزان به مشابه در پشت میزهای نشسته و تخته سیاه در جلو کلاس نصب شده و معلم نیز مشابه با دیگر معلمان در کنار آن قرار گرفته و هر دانش آموز پشت یک میز مشخص قرار دارد. در حقیقت دانش آموزان در مواجهه هر روزه با کلاس درس، به حقایقی از زندگی دست می یابند.

آسبروکس (۲۰۰۰) بهترین شکل برنامه درسی پنهان را در پرورش کنگاره عقلانی و رشد عاطفی خلاصه نموده که فرصت هایی را برای اکتشاف علائق نوین و توسعه توانایی های جدید فراهم آورده و محیطی مطمئن را برای کشف سوالاتی از قبیل «این من جدید، چه کسی است؟» حاصل می آورد. در نقطه مقابل و در بدترین شکل، برنامه درسی پنهان می تواند باعث تضعیف تفکر انتقادی و ارسال پیام های منفی در زمینه پیگیری های عقلانی و منطقی شود.

از طریق یافته های این پژوهش، می توان تغییرات نگرشی و ارزشی مخاطبان نظام آموزش عالی را مورد بررسی قرار داده و زمینه ای را برای تحلیل مبتنی بر نقادی آموزشی فراهم آورده. درواقع هرگونه طراحی برای تغییر در مسیر اصلاح بافت اجتماعی دانشگاهها، نیازمند شناخت نوع تغییراتی است که بر اساس برنامه درسی پنهان در دانشجویان ایجاد می شود.

1) Ahola, S

2) Role of Game

3) Hidden Curriculum

4) Ausbrooks

5) Jackson, P

جزو هدفهای اساسی قلمداد س دارد. آهولا^۱ (۲۰۰۰)، به ضرورت توسل به قواعد به زعم وی قاعده بازی^۲، به تفوق جنتی را از پامدهای در این تغییرات اشاره می نماید. نی موجود در جو اجتماعی همگان دریافت می شود. وی بر روزه در محیط مدرسه هضم ۱۹۹۰ صص ۳۳ الی ۳۷) است. افت اجتماعی معرفی می نماید. جلو کلام نصب شده و معلم میز مشخص قرار دارد. در لگی دست می بیند.

چکاوی عقلانی و رشد عاطفی ص های جدید فراهم آورده و است؟^۳ حاصل می آورد. در تفکر انقادی و ارسال پیام هایی

بررسی مطالعات مربوطه با تعولات بادگیرنده ها و به عنوان بادگیری صحفی

۱) در پژوهشی که قنبری و همکاران (۱۳۸۲) در قالب طرحی ملی و با عنوان «مطالعه و مقایسه سیاست ارزشها و عالم روان شناختی در دانشجویان سال اول و سال آخر کشور» انجام دادند، پژوهشگران با هدف بررسی تغییرات ناشی از حضور دانشجویان در محیط دانشگاهی، دو نمونه ششصد و پنجاه نفری را از میان دانشجویان سال اول و سال آخر دانشگاههای مختلف سراسر کشور انتخاب نموده و ضمن مقایسه ویژگیهای روان شناختی آنها همچون شکایات جسمانی، افسردگی، اضطراب، و پرخاشگری، به مطالعه و مقایسه ارزش‌های دانشجویان در دو گروه مورد اشاره پرداخته اند. آزمونهای مورد استفاده در این مطالعه، دوره مشتمله سنجش نظام ارزشی آپورت - مبنی بر دسته بندی اسپرانتگر - و آزمون بالینی SCL-90 بوده است. پایین تر بودن تعداد دانشجویان در انتخاب ترجیح نظری ($p < 0,05$) و ترجیح اقتصادی ($p < 0,01$) به عنوان اولین انتخاب در بین دانشجویان سال اول نسبت به دانشجویان سال آخر و همین طور بیشتر بودن تعداد انتخاب ترجیح مذهبی به عنوان اولین ترجیح در میان دانشجویان سال اول نسبت به دانشجویان سال آخر ($p < 0,00$) از جمله یافته های این تحقیق است. همچنین پایین تر بودن میانگین نمره افسردگی و ویژگی پارانتویا در بین دانشجویان سال نخست نسبت به دانشجویان سال آخر ($p < 0,05$) در قالب یافته های این پژوهش گزارش شده است. در دیگر موارد مطالعه، تفاوت معناداری گزارش نشده است. از جمله نکات قابل توجه در این پژوهش - منوط به پذیرفتن دقت علمی پژوهش - ناهمسانی در برخی تغییرات مشاهده شده در دانشگاههای مختلف است که می توان آن را در قالب چنین خاص برنامه درسی پنهان نیز تفسیر نمود. چنانچه در خصوص تفاوت در فراوانی اولویت دهنی در بعد مذهبی و در بین دانشجویان سال اول و سال چهارم دانشجویان مربوط به استان های مختلف، چنین جدولی ارائه شده است:

Chi-Square	سال آخر	سال اول	دانشجویان عربیوط به استان
۰,۰۰۴	۱۹	۲	مازندران
۰,۰۵	۲۳	۴۷	خراسان
۰,۰۲	۱۷	۳۱	اصفهان

از جمله نتائج و ایرادهای وارد به این تحقیق، می توان به عدم وجود گروه کنترل (غیر دانشجو)

فاطمان نظام آموزش عالی را راهم آورد. درواقع هرگونه اخت نوع تغییراتی است که بر

1) Ahola, S

4) Ausbrooks

اشارة نمود، پر اکه وجود تغییرات مشاهده شده می تواند ناشی از تغییرات سن و یا متغیر های دیگری بوده باشد.

- نا (۲) در مطالعه ای که توسط محمد حسین علیخانی در سال ۱۳۸۲ و با عنوان «پیامدهای قصد نشده (برنامه درسی پنهان) ناشی از محیط اجتماعی مدرسه در نگرش های دانش آموزان مدارس متوسطه (مطالعه موردی اصفهان)» انجام یافته است، ابتدا با استفاده از پرسشنامه و شیوه ای کمی، جو اجتماعی مدارس مورد مطالعه قرار گرفته و به دنبال آن با شیوه ای کیفی نگر، از هر مدرسه پنج إلى شش نفر انتخاب و مورد مصاحبه و مشاهده قرار گرفته اند. سپس اظهار نظر و رفتارهای مشاهده شده آنها در دو محیط اجتماعی مدارس دارای جو اجتماعی باز و بسته مورد مقایسه واقع شده است. از یافته های این پژوهش می توان به عدمه ترین پیامدهای قصد نشده مدارس دارای جو بسته اشاره نمود که عبارتند از: افزایش روحیه اضاعت پذیری، تقليد و پیروی محض و کاهش روحیه تفکر انتقادی، تقویت تمایل دانش آموزان به انجام فعالیتهای یادگیری به صورت اسنفرادی و نگرش منفی نسبت به فعالیتهای گروهی، کاهش میزان اعتماد و عزت نفس دانش آموزان و تقویت احساس خود پذاری منفی در آنها.
- نة (۳) تاونسند^۱ (۱۹۹۵) در مطالعه خود پژامون برنامه درسی پنهان در برنامه های دوره دکتری پژوهش آموزش عالی در دانشگاه میسوری، به برآوردهای قصد نشده یادگیری حاصل از برنامه درسی رسمی و پیام های ضمنی برخاسته از ساختار تحصیلی، اشاره نموده و به یافته هایی در قبال جنسیت و نژاد افراد اشاره نموده است. بر این اساس فعالیت های مردان مفید پوست از زنان و افراد بارنگ های دیگر برخرو با اهمیت تر تلقی شده است. پژوهشگر، عوامل ساختاری یک برنامه درسی پنهان را که از تدریس ناآگاهانه استادان و یادگیری ناآگاهانه دانشجویان حاصل می شود، مشتمل بر مواردی از قبیل ساختار اجتماعی کلاس درس - اقدامات معلمان در جایگاه مرجعیت - قواعد حاکم بر روابط میان معلم و دانشجویان - فعالیت های یادگیری استاندارد شده و موضع ساختاری در مؤسسه دانسته است.
- ادراف آن (۴) دی گاورویل^۲ (۲۰۰۲) در مطالعه مربوط به پایان نامه دکتری خود و در قالب مطالعه ای موردی با هدف کشف پدیده های اجتماعی و آکادمیکی تجربه شده به وسیله گروهی از دانش آموزان مهاجر (پناهنه) آفریقای غربی در یک دیبرستان واقع در آتلانتیک میانی، یافته های زیر را منعکس ساخته است:

1) Townsend, B

2) De Gourville, R.E

- ناهمسانی اجتماعی میان دانش آموزان مهاجر با دانش آموزان امریکایی
 - نقش قوی زمینه فرهنگی - اجتماعی به عنوان ابزاری در حمایت مدرسه از دانش آموزان و برای ادراک آنها از فرهنگ مدرسه امریکایی
 - نقش مرکز آموزشی مورد مطالعه به عنوان سرپناهی فرهنگی برای دانش آموزان مهاجر و در مواجهه با چالش‌های اجتماعی و آکادمیکی در محیط بیگانه ۵) در مطالعه‌ای که آهولا در سال ۲۰۰۰ و با عنوان «انگرایی و یا دناله روی برنامه درسی پنهان در نظام آموزش عالی ادر دانشگاه تارکای فنلاند انجام داد، ۲۸۰ نفر دانشجو را از میان دانشجویان رشته‌های پژوهشی، تربیت معلم، و جامعه شناسی انتخاب نموده و در قالب مصاحبه و پرسشنامه به بررسی ابعاد گوناگون برنامه درسی پنهان پرداخته است. او هفت عامل قدرت استاد، خودکشتری، جهت‌گیری علمی، جهت‌گیری مطالعه تاکتیکی، روابط اجتماعی، جهت‌گیری مطالعه از نوع مدرسه‌ای و تسلط جنسیتی راشناسی و با کمک مصاحبه، عواملی را از قبیل مصوبیت تدریس از دخالت و انتقاد، ایجاد نگاه‌های برتر جنسیتی و تفوق مردان در محیط‌های دانشگاهی (خصوص در میان دانشجویان دختر)، سلطط دانشجویان به قواعد بازی در محیط آکادمیک و به جای تلاش علمی، و ضرورت تحمل در نشستن افعالی در کلاس‌های درس را به عنوان مواردی که دانشجویان در محیط دانشگاهی یاد گرفته و آنها را باعث رموز موقتی خود دانسته اند، شناسایی و گزارش نموده است.

براساس آنچه که از تحقیقات انجام شده پیشین استنتاج می‌شود، محیط بادگیری باید فراتر از محیطی ثابت و فیزیکی نگریسته شود. این محیط، باقی اجتماعی است که توجه طراحان و برنامه ریزان آموزشی را به تعامل میان مؤلفه‌های برنامه درسی و هدایت و بهره‌گیری از برنامه درسی پنهان و در قالب رویکردی فنی طلب می‌نماید. رویکردی که از طریق آن، بتوان برنامه درسی پنهان را به گونه‌ای آگاهانه و عامدانه در راستای برنامه درسی صریح قرار داد. همچنین اکثر مطالعات انجام شده در خصوص یادگیری‌های ضمنی، بر تبیین عواملی محدود و معین استوار بوده و دلایل انتخاب آن عوامل در مسیر بررسی و پژوهش، گزارش نشده است.

سؤال پژوهش

یادگیری‌های ضمنی دانشجویان مورد پژوهش بر اساس زندگی در محیط دانشگاهی چیست؟

ات سن و یا متغیرهای دیگری نیز

و یا عنوان «یامدهای قصد نشده، آموزان مدارس متوسطه (مطالعه، کمی، جو اجتماعی مدارس پنج الی شش نفر انتخاب و مورد نده آنها در دو محیط اجتماعی اتفاقی این پژوهش می‌توان به ارتقاء از:

روحیه نظر انتقادی، تقویتی و نگرش منفی نسبت به احساس خودپنداری منفی در

نامه‌های دوره دکتری پژوهشی اصل از برنامه درسی رسمی و در قبال جنسیت و نژاد افراد افراد بارنگ های دیگر برتر و پنهان را که از تدریس ناگاهانه از قبیل ساختار اجتماعی میان معلم و دانشجویان - است.

بر قالب مطالعه‌ای موردي با انش آموزان مهاجر (پناهنده)

کس ساخته است:

روش مطالعه

علت
آنها از جه
دانشجو
میتی بر
مهندسى
و بهره ک
حداقل هم
وروان دارد، ل
گرایانه است،
تحولات تو
دانشگاه
نشده اند
گروه با
خود را
براء
ستجوش
و مشته
پرسشنا
پرسش
شیوه ه
parallel

در این تحقیق با شیوه زمینه بابی و به گونه ای مقطعی، نگرش و عواطف دانشجویان در سه گروه دانشجویان شاغل به تحصیل در اولین - چهارمین - و آخرین نیمسال تحصیلی، مورد مقایسه قرار گرفت. کلیه دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد که در مقطع کارشناسی و در سال تحصیلی ۱۳۸۳-۸۴، تحصیل اشتغال داشته اند، جامعه آماری این تحقیق را تشکیل داده اند. برای انتخاب نمونه، از میان ۲۸۹ دانشجویان، ۲۸۹ نفر از دانشجویان رشته های علوم تربیتی، شیمی، و مهندسی برق و در سه مقطع شامل به تحصیل در نیمسال اول، نیمسال چهارم، و نیمسال آخر انتخاب شدند. با عنایت به زیر طبقات موجود که عبارت از رشته و سنتوات تحصیلی دانشجویان بود، حجم نمونه متناسب با شرایط نمونه گیری طبقه ای غیر نسبی در مطالعات پیمایشی از نوع مقطعی، و در هر طبقه تعداد تقریبی ۳۰ نفر مدنظر قرار گرفت. این تعداد بر اساس فرمول تعیین حجم نمونه برای مطالعات پیمایشی (همون، ۱۳۷۰: ۱۸۳) و با احتمال خطای ۰/۰۱ تعیین شده است. ضمن آنکه برای تلقی نمودن توزیع نمونه های ب شکل نرمال، نمونه هایی با حجم سی نفر کافی به نظر می رسد. (همون، ۱۱۵).

توزیع دانشجویان مورد مطالعه بر حسب رشته تحصیلی، تعداد نیمسال های اشتغال به تحصیل، و جنسیت^۱، در جدول (۱) ارائه شده است:

جدول (۱) نمایش توصیف نمونه در مرحله کمی تحقیق و از حیث رشته تحصیلی، جنسیت و نیمسال تحصیلی

رشته					
تحصیلی جنسیت نیمسال نیمسال مجموع					
۱	۲	۲	۷	پسر	علوم تربیتی
۱۱	۲	۲	۷	دختر	
۸۵	۲۸	۲۹	۲۸	پسر	شیمی
۲۳	۱۲	۵	۶	دختر	
۷۶	۲۳	۲۵	۲۸	پسر	مهندسى
۶۹	۲۳	۲۳	۲۳	دختر	
۲۵	۷	۶	۱۲	پسر	مجموع
۲۸۹	۹۵	۹۰	۱۰۴		

۱- توزیع جنسیت دانشجویان در رشته های مورد بروز و نشانه، در ناماب با آمار اعلام شده دانشجویان شاغل به تحصیل در دانشگاه های بوده است. چنانچه برای دانشجویان ورودی سال ۱۳۸۳ و بر اساس آمار رسمی ارائه شده توسط اداره آموزش، در رشته علوم تربیتی، تعداد دانشجویان دختر برابر با ۱۰۵ و دانشجویان پسر برابر با ۱۹۰، در رشته شیمی تعداد دانشجویان دختر برابر با ۸۰ و دانشجویان پسر برابر با ۲۷ و در رشته مهندسی برق تعداد دانشجویان دختر برابر با ۲۸ و تعداد دانشجویان پسر برابر با ۷۹ نفر بوده است.

لف دانشجویان در سه گروه
صبیلی، مورد مقایسه قرار گرفته
در سال تحصیلی ۱۳۸۳-۸۴ به
برای انتخاب تمونه، از میان این
نلنسی برق و در سه مقطع شاغل
، با عنایت به زیر طبقات موجود
ب با شرایط نمونه گیری طبقه ای
سی ۳۰ نفر مد نظر قرار گرفت.
من، ۱۳۷۰: ۱۸۳) و با احتمال
های شکل نرمال، تمونه هایی با
مال های اشتغال به تحصیل، و

مجموع

۱۱
۸۵
۲۲
۷۶
۶۹
۲۵
۲۸۹

دانشجویان شاغل به تحصیل در
می از آنها شده، توسط اداره آموزش، در
در رشته شیمی تعداد دانشجویان دختر
تر بر ایرا ۲۸ و تعداد دانشجویان پسر

علت انتخاب این سه دانشکده به طور خاص، ماهیت نسبتاً متفاوت رشته های تحصیلی موجود در
آنرا جزو مباحث دانش و مخاطبین است. در حالی که در دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی،
دانشجویان با موضوعات علوم انسانی و اجتماعی مواجه بوده و از طریق محتوی به بخشی از نیازهای
مبنی بر چالش با واقعیت های زندگی اجتماعی پیرامون خوبی پاسخ می دهد، دانشجویان رشته های
مهندسی و علوم پایه با علم مواد مواجه بوده و از چنین چالشی می بهره اند. ضمن آنکه نوع توزیع جنسیتی
و بهره گیری از سهمیه های حمایتگر همانند شاهد و ایثارگر، در دانشکده های علوم انسانی با غیر آن -
حداقل مهندسی - متفاوت است.

همچنین اگرچه در بین دانشکده های مختلف علوم انسانی از قبیل ادبیات، علوم اداری، علوم تربیتی
و روان شناسی و یا الهیات، مشابهت هایی در فرایند تدریس و مباحثه میان استاد و دانشجویان وجود
دارد، لیکن تدریس در دانشکده های غیر علوم انسانی دارای تفاوتی چشمگیر بوده و با عنایت به اثبات
گرایانه بودن و سلطه مباحثت کمی و معادلات و قوانین از پیش اثبات شده، شرایط متفاوتی بر آن حاکم
است. همچنین جهت اطمینان بیشتر از عدم اثرباری شرایط اجتماعی، فرهنگی، و سیاسی جامعه و یا
تحولات ناشی از افزایش سن دانشجویان بر نتایج تحقیق، تعداد ۵۹ نفر از ساکنین شهر مشهد که از حیث
توزیع جنسیت و سن دارای تشابه با متوسط گروه مورد مطالعه در هر طبقه بوده و در امتحانات ورودی
دانشگاهها در سال انجام پژوهش، و همینطور دو و چهار سال قبل از آن شرکت و لیکن به دانشگاه وارد
شده اند، انتخاب و از آنها به عنوان گروه مقایسه ارزیابی به عمل آمد. به علت تجانس هرچه بیشتر این
گروه بایگروه مورد پژوهش، از دانشجویان شاغل به تحصیل در دانشگاه خواسته شد تا بستگان و نزدیکان
خود را که دارای شرایط مورد نظر بوده، معرفی نموده و سپس پرسشنامه بر روی آنها اجرا گردید.

برای منجش مقوله های هویت دینی، هویت ملی، هویت علمی، و هویت اعتیاد پذیر، از مقیاس
منجش هویت جوانان ایرانی که توسط لطف آبادی (۱۳۸۲) و با مطالعه بر روی یکصد هزار جوان ایرانی
و مشتمل بر پانزده هزار دانشجوی سراسر کشور مورد مطالعه قرار گرفته است، بهره گیری شد. این
پرسشنامه در قالب طرح ملی و با درخواست سازمان ملی جوانان کشور انجام شده است. روایی^۱ این
پرسشنامه از دو شیوه تحلیل عاملی و داوری تخصصی^۲ و پایابی^۳ مقیاسهای پرسشنامه نیز از طریق دو
شیوه همسانی درونی به کمک آلفای کرونباخ و موافقی سازی دقیق^۴ مورد مطالعه قرار گرفته و ارزش
۱) Validity ۲) Professional Judgment ۳) Reliability ۴) Strict Parallel

پایابی برای مقیاسها در دامنه ۸۹،^۰ لغایت ۹۳،^۰ گزارش شده است. همچنین برای سنجش تغییرات مؤلفه‌های خویشتن داری و مسؤولیت پذیری، از سوالات مقیاس‌های مربوطه در پرسشنامه هنجاری^۱ شده کالیفرنیا برای شهر مشهد (M-CPI)^۱ بهره گیری شده است. این پرسشنامه توسعه مهرام (۱۳۷۵) در قالب یک پژوهش دانشگاهی مصوب دانشگاه فردوسی مشهد، مورد مطالعه قرار گرفته است. زبان مقیاسها از طریق تحلیل عوامل^۲ و همچنین همسانی درونی^۳ مورد تأیید و ارزش پایابی برای مقیاس خود کترلی در آن پرسشنامه و به شیوه الگای کرونباخ برای با ۸۶،^۰ و برای مقیاس مسؤولیت پذیری بر اساس ۶۳،^۰ گزارش شده است. برای مطالعه دیگر مقوله‌ها، مقیاسها به شیوه پژوهشگر ساخته و با مراعتماناب قبلى (مثل آهولا، ۲۰۰۰) و موارد استخراج شده از مصاحبه با دانشجویان و استادان تدوین یافته است. پس از تعریف و تحدید مقوله‌ها و ساخت عباراتی نگرشی - مبتنی بر سه جنبه رفتاری و شناختی و عاطفی ، به نقل از کریمی ، ۱۳۷۵ ، ص ۲۶۳ - فرم اولیه پرسشنامه باشیوه نمره گذاری دو طرفه و با هدف افزایش دقیق آزمودنیها در پاسخ دهی؛ مدون گردید. سپس بر روی ۳۲ نفر از دانشجویان دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی که از جهت سال ورود با دانشجویان مورد مطالعه در مطالعه نهایی متفاوت باشد، با هدف مطالعه مقدماتی^۴ اجراشد. ارزش پایابی برای پنج مقیاس پژوهشگر ساخته قاعده‌بازی ، نقلب، کار گروهی ، امید به آینده و بی پرواپی در مواجهه با جنس مخالف، باشیوه همسانی درونی و از طریق الگای کرونباخ در دامنه ۶۷،^۰ تا ۸۹،^۰ به دست آمد. همچنین روابی این مقیاسها از طریق تحلیل سوال، روابی محتوایی از نوع قضاوت تخصصی متخصصان و تحلیل عوامل موردنی بررسی قرار گرفت. سپس پرسشنامه نهایی ۷۳ سوالی بر روی نمونه مورد پژوهش اجرا گردید. ارزش پایابی هر کدام از مقیاسهای مورد مطالعه و ریهای موردنی بررسی در قالب هر مؤلفه، در جدول (۲) گزارش شده است.

همچنین روابی دیگر مقیاسها و سوالاتی که توسط محقق در این پژوهش تدوین یافته اند، به دو شیوه تحلیل سوال^۵ و روابی محتوایی از نوع قضاوت متخصصان، موردنی بررسی و تأیید قرار گرفته است. به زعم آری^۶ ، یاکوبز^۷ و رضویه (۱۹۹۶ ، ص ۲۴۱) در مقیاسهای نگرش منجع - مقیاسهایی که به شیوه لیکرت^۸ تدوین می‌یابند - تحلیل سوال بهترین روش مطالعه روابی فلمنداد می‌شود . همچنین در جهت بررسی روابی محتوایی که بیشتر اشاره به تجربه ذهنی و مبتنی بر تعاریف

1) Mashad - California Psychological Inventory   2) Factor Analysis   3) Factor Analysis
 4) Pilot Study   5) Item Analysis   6) Ary   7) Jacobs   7) Likert Scale

جدول (۱) توصیف ارزش پایابی و رگه های مورد بررسی در هر مؤلفه

نام مؤلفه	ارزش پایابی	رگه های مورد بررسی
هویت دینی	۰,۸۸	اعتقاد و عملکرد نیرومند دینی تا سهل انگاری دینی
هویت ملی	۰,۸۴	نیرومندی ایران دوستی تا خود باختگی در مقابل غرب و احساس حقارت در مقابل امیلت
هویت علمی	۰,۷۰۴	نیرومندی شور و شوق یادگیری و تولید علم تا عذرگشایی و سود گرایی از کسب مدرک علمی
هویت اعتیادیدزیر	۰,۷۰	اجتناب از روحیات اعتیادی تا تعامل به بی حس و حالی و کیفوری طلبی و آنودگی های اعتیادی
قاعدۀ بازی	۰,۶۷	موفقیت در اخذ نمره از طریق تملق، خودنمایی، و تزدیکی به استادان در مقابل پیشترفت علمی
نقلب	۰,۸۲	دروغی شدن نقلب و تزویر در مقابل خود - انضباطی، کرامت انسانی، وجودان کاری و فناوت به حقوق خود
کارگروهی	۰,۷۶	جمع گرایی و تو امندی شرکت با دیگران در انجام فعالیتها و لذت بردن از آن در مقابل انحصار گرایی و رقابت فردی
امیده آینده	۰,۸۳	شور و شعف در مواجه با چالش‌های فرار و امید به آینده ای بهتر در مقابل پاس و نوبیدی به بهبود شرایط و اوضاع
خویش داری	۰,۷۰	تعویق در رفتار و بروز آن به شیوه ای روشن و هدفگرا در مقابل تکانشگری، لذت طلبی، و سختی در تعویق انداختن تکانه ها
مسئولیت پذیری	۰,۵۹۴	وظیفه شناسی، مستولیت پذیری، و میزانی از تعهد نسبت به ارزش‌های اجتماعی، مدنی، و اخلاقی در مقابل جامعه ستیزی، بی ثباتی، تصریف و ناپاختگی
با شیوه	۰,۸۹۴	پایانی به ارزش‌های اخلاقی حاصل از تعالیم دینی و عرف سنتی در مقابل مرز زدایی از روابط با جنس مخالف

روشن از محتوای مورد شمول را دارد است (برای مثال سیف، ۱۳۷۸؛ لطف آبادی، ۱۳۷۴؛ ۲۲۸؛ ۱۳۷۲؛ پاشا شریف، ۱۳۷۲؛ مورفی و دیوید شورفر، ۱۹۹۱؛ ۱۹۹۰؛ واپر زما، ۱۹۹۰؛ ۲۷۳)، سوالات مرتبط با هر مقیاس در اختیار دوازده نفر عضو هیئت علمی در رشته های علوم تربیتی و روان شناسی فرار گرفته و از آنها خواسته شد تا بر اساس میزان همخوانی هر عبارت با ویژگی ادعا شده مورد سنجش،

همچنین برای سنجش تغییرات در هربوشه در پرسشنامه هنجار پایی پرسشنامه توسط مهرام (۱۳۷۵) و در مطالعه قرار گرفته است. روایی و ارزش پایابی برای مقیاس خود مقیاس مسئولیت پذیری برابر باه پژوهشگر ساخته و با مراجعه به نشجویان و استادان تدوین یافته و بر سه جنبه رفتاری و شناختی و تصریف گذاری دو طرفه و با هدف نظر از دانشجویان دانشکده علوم در مطالعه نهایی متفاوت باشند، مگر ساخته قاعده بازی، نقلب، شیوه همانی درونی و از طریق مقیاسها از طریق تحلیل سوال، رد بررسی قرار گرفت. سپس ش پایابی هر کدام از مقیاسهای گزارش شده است. ش تدوین یافته اند، به دو شیوه و تأیید قرار گرفته است. به

من

بن روش مطالعه روایی فلمداد ریه ذهنی و مبتئی بر تعاریف ۱) Mashad - California Psych ۴) Pilot Study ۵) Ite

نمره‌ای بین یک تا ده را تخصیص دهند که از این طریق نیز روابط مسئله‌ات مورد بررسی قرار گرفت. در جهت بررسی متغیرها و مقایسه‌های لازم میان گروه‌های مورد مطالعه، از آزمون تحلیل واریانس یک‌اچه (ANOVA) همراه با آزمون تعقیبی توکی (HSD)، و آزمون ناپارامتری کروسکال-والیس بهره گیری شده است. اگر چه آماردانان متعددی (مثلًا شیولیون، ترجمه کیامش، ۱۳۶۶؛ ۱۲۹۶؛ ۱۳۷۰؛ ۱۳۷۹؛ دلار، ۱۳۷۹؛ ۳۴۸؛ ۳۴۸؛ زرگر، ۱۳۸۰؛ ۲۲۵؛ کاگان و مک‌کال، ۱۹۸۶؛ ۱۹۸۷؛ ۱۹۸۷؛ ۱۷۷؛ ۱۳۷۰)، تحلیل واریانس را همچون آزمون مقایسه دو میانگین^(۱) نسبت به تخطی از دو مفروضه نرمال بودن توزیع و یکسانی تعییرپذیری نمره‌ها در تمامی جوامع مورد مطالعه، مقاوم دانسته و حتی به نقل از هومن (۱۳۷۰، ص ۳۴۸) در صورت برابری تقریبی گروهها از حیث حجم نمونه، و تنها با وجود بزرگتری چهار برابر واریانس یک گروه نسبت به گروهی دیگر، بهره گیری از ANOVA جایز واریانس یکراهه بهره گیری شده است.

ارائه یافته‌ها

مقایسه میانگین نمرات دانشجویان پاسخ‌دهنده شاغل به تحصیل در نیمسال‌های مورد مطالعه، نشان دهنده کاهش نمره در مقیاس‌های هویت دینی، هویت ملی، هویت علمی، امید به آینده، خودکتری و مسؤولیت‌پذیری است. افزایش نمره در مقیاس‌های هویت اعتیادپذیر، قاعده‌بازی، تقلب، و بی‌پرواپی در مواجهه با جنس مخالف از دیگر یافته‌های این پژوهش است. تغییرات در دانشجویان و برای مؤلفه‌های مورد مطالعه، در جدول (۳) نمایش داده شده است.

همچنین تغییرات مؤلفه‌های مورد بررسی در سه رشته - دانشکده مورد مطالعه نیز به تفکیک بررسی شده است که نتیجه در جدول (۴) گزارش شده است.

همچنین جهت بررسی و کنترل متغیرهای مداخله‌گر، تعداد ۵۹ نفر از کسانی که در فاصله سالهای ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۳ (متنااسب با دانشجویان نیمسال اول، چهارم، و آخر) دیلم گرفته و لیکن در هیچ دانشگاه و یا مؤسسه آموزش عالی به تحصیل اشتغال نداشته‌اند، انتخاب و پرسناله بر روی آنها اجرا گردید. نتایج این تغییرات که به کمک آزمون تحلیل واریانس مورد بررسی قرار گرفته است، در جدول (۵) گزارش شده است.

جدول (۳) نمایش تغییرات در دانشجویان برای مؤلفه های مورد مطالعه و به کمک ANOVA

آزمون تعیینی	معناداری	العواف عبار	عنالکن	تعداد	نمود	مؤلفه
* ترم ۱ و ترم ۴	*/***	۷/۰۱	۵۴/۲۱	۱۰۰	۱	هویت دیس
*** ترم ۱ و ترم ۸		۹/۸۳	۵۰/۷	۸۵	۴	
*** ترم ۴ و ترم ۸		۱۰/۱۴	۴۸/۲۲	۸۹	۸	
*** ترم ۱ و ترم ۴	*/***	۶/۸	۵۶/۴۶	۹۱	۱	هویت ملی
*** ترم ۱ و ترم ۸		۹/۷	۴۹/۲۵	۷۹	۴	
*** ترم ۴ و ترم ۸		۹/۹۷	۴۸/۲۴	۹۱	۸	
*** ترم ۱ و ترم ۴	*/***	۴/۳۸	۲۹/۱	۱۰۱	۱	هویت علمی
*** ترم ۱ و ترم ۸		۵/۳۶	۲۵/۱۷	۸۹	۴	
*** ترم ۴ و ترم ۸		۵/۱۴	۲۴/۱۷	۹۴	۸	
*** ترم ۱ و ترم ۴	*/***	۱/۹۲	۷/۸	۱۰۱	۱	هویت
*** ترم ۱ و ترم ۸		۳/۱۲	۵/۵۵	۸۹	۴	
*** ترم ۴ و ترم ۸		۳/۵۲	۶/۴۴	۹۳	۸	
*** ترم ۱ و ترم ۴	*/***	۴/۰۴	۱۰/۹۹	۱۰۰	۱	فاعله بازی
*		۴/۶۵	۱۰/۸۴	۹۰	۴	
*		۵/۳۹	۱۲/۵۸	۹۵	۸	
*** ترم ۱ و ترم ۴	*/***	۴/۰۵	۸/۹۱	۹۸	۱	نقل
*** ترم ۱ و ترم ۸		۵/۳۸	۱۲/۸۸	۸۹	۴	
*** ترم ۴ و ترم ۸		۵/۵۸	۱۳/۵۹	۹۳	۸	
*** ترم ۱ و ترم ۴	*/***	۴/۲۲	۱۶/۲۲	۱۰۳	۱	کار گروهی
*** ترم ۱ و ترم ۸		۴/۲۴	۱۶/۳۸	۸۷	۴	
*** ترم ۴ و ترم ۸		۴/۴۱	۱۶/۲۳	۹۳	۸	
*** ترم ۱ و ترم ۴	*/***	۴/۰۸	۲۲/۸۶	۹۹	۱	امید به آینده
*** ترم ۱ و ترم ۸		۶/۱۷	۱۸/۱	۸۹	۴	
*** ترم ۴ و ترم ۸		۵/۶۹	۱۷/۷۶	۹۲	۸	
*** ترم ۱ و ترم ۴	*/***	۴/۳۹	۲۵/۷۵	۹۹	۱	خودکتری
*** ترم ۱ و ترم ۸		۵/۲۶	۲۲/۹۵	۸۷	۴	
*** ترم ۴ و ترم ۸		۵/۸۶	۲۲/۹۲	۸۹	۸	
** ترم ۱ و ترم ۴	*/***	۳/۲۹	۱۸/۷۱	۱۰۳	۱	مسئولیت بذری
*** ترم ۱ و ترم ۸		۳/۶۸	۱۶/۷۵	۸۹	۴	
*** ترم ۴ و ترم ۸		۳/۵۸	۱۶/۰۸	۹۰	۸	
* ترم ۱ و ترم ۴	*/***	۵/۹۵	۱۲/۹۳	۱۰۲	۱	پیروزی در مواجهه با حسن مخالف
*** ترم ۱ و ترم ۸		۷/۸۷	۱۵/۸۴	۸۵	۴	
*** ترم ۴ و ترم ۸		۷/۶۸	۱۷/۶۹	۹۳	۸	

* معناداری در سطح 0.05 ** معناداری در سطح 0.01 *** معناداری در سطح 0.001

چنانچه از مقایسه جداول (۳) و (۵) و همچنین بهره گیری از آزمون تعیینی توکی (HSD) استنتاج

می شود، تمامی مؤلفه های مورد مطالعه بر روی دانشجویان - بجز کار گروهی - در مسیری مغایر با

رد بررسی قرار گرفت. در آزمون تحلیل واریانس

متغیر کروسکال - والیس

کیاوش، ۱۳۶۶: ۲۶۶؛ ۱۹۸۶: ۲۶۸؛

بن (۱) نسبت به تحملی از دو

رد مطالعه، مقام دانسته و

جث حجم نمونه، و حتی

گیری از ANOVA جایز

لیس نیز در کنار تحلیل

مال های مورد مطالعه،

علمی، امید به آینده،

ذبیر، قاعده بازی، نقل

تغییرات در دانشجویان و

مطالعه نیز به تفکیک بررسی

دانی که در فاصله سالهای

نه ولیکن در هیچ دانشگاه

بر روی آنها اجرا گردید.

ت، در جدول (۵) گزارش

جدول (۴) احتمال معناداری خطای جهت تغییر در مؤلفه های مورد بررسی و در سه رشته مطالعه

رشته	مقیاس	هویت دینی	هویت علمی	هویت بازی	فاکulte	گروهی	کار آمده	آینده	داری	خوبستن	مسئولیت بی بروابان	نلب
علوم تربیتی	۰/۳۱۵	۰/۰۰۲	۰/۰۰۳	۰/۰۰۷	۰/۸۹۷	۰/۸۸۵	۰/۰۵۶	۰/۰۰۰	۰/۰۳۰	۰/۰۲۸	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰
شیمی	۰/۰۰۴	۰/۰۰۱	۰/۰۰۲	۰/۰۰۵	۰/۰۱۵	۰/۰۱۷	۰/۰۰۹	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
برق	۰/۰۰۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۲	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

جدول (۵) مقایسه ویژگیهای مورد مطالعه در گروه کنترل

اهداف نفع و در مقایسه	اهداف نفع مقیاس خواه سال ۸۳	اهداف نفع بحث و پژوهی برخلاف می روید، د قابل توجه می توانند ارزیابی (آزم مانع آموزش سخت رانی و نرم افزار برو دانشجویان و افراط و نف عدم وجود ر	مقیاس از عبارت و اینسان معناداری در آزمون تعیین نمودان	گروههای مقایسه براساس اخذ دبیلم	هویت دینی
۰/۰۵۶	۰/۰۵۶	۰/۰۵۶	۰/۰۵۶	۰/۰۵۶	۰/۰۵۶
	۰/۰۹۷	۰/۰۹۷	۰/۰۹۷	۰/۰۹۷	۰/۰۹۷
	۰/۳۳۴	۰/۳۳۴	۰/۳۳۴	۰/۳۳۴	۰/۳۳۴
	۰/۸۷۹	۰/۸۷۹	۰/۸۷۹	۰/۸۷۹	۰/۸۷۹
	۰/۶۷۸	۰/۶۷۸	۰/۶۷۸	۰/۶۷۸	۰/۶۷۸
	۰/۷۱۳	۰/۷۱۳	۰/۷۱۳	۰/۷۱۳	۰/۷۱۳
	۰/۰۲۶	۰/۰۲۶	۰/۰۲۶	۰/۰۲۶	۰/۰۲۶
	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۰۹

بررسی تحولات نگرشی و هویتی در دانشجویان دانشگاه فردوس مشهد

هویت دینی	براساس اخذ دیبلم	گروههای مقابله	نعداد	میانگین	عنوانی در آزمون تحلیل
۰/۰۰۱	۱۹	۸۳	۱۳	۲۵/۶۱	۸۲و۸۱
	۲۴/۰	۸۱ تا ۷۹	۲۰		
			۲۳		
۰/۰۸۳	۱۳/۶۹	۸۳	۱۳	۱۶/۲	۸۲و۸۱
	۱۶/۹۰	۸۱ تا ۷۹	۲۱		
			۲۰		
۰/۷۷۸	۱۳/۹۲	۸۳	۱۲	۱۴/۳۳	۸۲و۸۱
	۱۴/۹۰	۸۱ تا ۷۹	۲۰		
			۲۴		

اهداف نظام آموزش عالی و در زمینه رشد فردی تفاوت یافته است. این در حالی است که در گروه کنترل و در مقابله میان سه گروه مورد مقابله، تفاوتی معنی دار در نه مؤلفه مورد بررسی مشاهده نشده و در دو مقیاس خوبی‌شن داری و کار گروهی نیز تفاوت در مسیری است که نمره‌ای پایین تر از برای دیبلمهای سال ۸۳ نمایان می‌سازد.

پنجم و بررسی

برخلاف آنچه که از تحصیل در نظام دانشگاهی به عنوانی مرکزی در جهت تعلم و تربیت انتظار می‌رود، دانشجویان به عنوان محصولات نظام ارزش‌های و الای مورد انتظار فاصله گرفته و تغییرات قابل توجهی می‌یابند. این یافته‌ها که با یافته‌های آهولا (۲۰۰۰) همخوانی قابل توجهی نشان می‌دهند، می‌تواند ریشه در مؤلفه‌های مختلف برنامه درسی نظام دانشگاهی و اعم از استاد، روش تدریس، شیوه ارزیابی (آزمون بستگی)، زمان بندی، محتواهای ارائه شده، مکان تدریس، گروه دانشجویان، و وسائل منابع آموزشی داشته باشد. تأکید استادان و تمرکز بیشتر سوالات آزمونها بر قوه حافظه، استیلای شبوه سخنرانی و منفعل بودن دانشجویان به عنوان کسانی که نقش اصلی یادگیری را بر عهده دارند، عدم وجود نرم افزار بومی در مواجهه با مسائل علمی و فرهنگی، کاهش شدید انگیزه تحصیل به علت مایوس شدن دانشجویان از کسب شغل و درآمد مناسب پس از تحصیل، انتظار غیر واقعی برخی استادان از دانشجویان و افراط و تغیریط در آن، انعطاف استادان و عدول از ملاک‌های پایسته ارزشیابی در نمره دهنی و قضاوت و عدم وجود روحیه نقد و سطحی نگری به تکالیف، از جمله عوامل مؤثری قلمداد می‌شوند که قابلیت

کاوش پیشتر به عنوان موارد اثرگذار بر کاهش جنبه های بایسته هویت را دارا هستند.

همچنین نتایج این تحقیق با مطالعه قبری و همکاران (۱۳۸۲) که به کاهش ترجیح مذهبی در میان دانشجویان اشاره دارد، همسوی نشان می دهد. بدینه است که برای چاره سازی و گام نهادن در مسیر اصلاحات آموزشی، باید که به کل فضای آموزشی توجه نموده و از جزء انگاری اختناب نمود. چه اینکه به زعم هال^۱ (به نقل از نوید ادهم، ۱۳۷۶ ص ۶) و در نظریه «بیان حسامت»، فضا سخن گفته و زمان حرف می زند.

عدم وجود ارتباطی منطقی میان محتوای ارائه شده و شیوه های تعاملی موجود در محیط های آموزش همگانی با آموزش عالی که از جمله آنها می توان به کنترل شدید دانش آموزان - عدم مواجهه یادگیرنده ها با جنس مخالف - افراد درآرمانی معرفی نمودن کشور در کتب درسی دبیرستانی و در زمینه های مختلف اقتصادی، صنعتی، اجتماعی و ... - ناکارآمدی شیوه ها در ارائه دروس معارف و اخذ پیامدهای غیر قابل قبول، هر یک مقوله هایی هستند که نیاز به تحقیقاتی بعدی را طلب می نمایند.

فهرست منابع و مأخذ

- دلور، علی (۱۳۷۹). احتمالات و آمار کاربردی در روان شناسی و علوم تربیتی. چاپ چهارم. تهران: انتشارات رشد.
- زرگر، محمود (۱۳۸۰). راهنمای جامع SPSS10. تهران: نشر بهبهی.
- سیف، علی اکبر (۱۳۷۸). روش های اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی. چاپ سوم. تهران: نشر دوران.
- شریعتمداری، علی (۱۳۶۵). جامعه و تعلیم و تربیت. چاپ ششم. تهران: انتشارات امیر کبیر.
- شریفی، حسن پاشا (۱۳۷۲). اصول روان سنجی و روان آزمایی. تهران: انتشارات رشد.
- شیولسیون، ریچارد (۱۳۶۶). استدلال آماری در علوم رفتاری. ترجمه دکتر علیرضا کیامنش. جلد دوم: استنباط آماری. تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.

1) Hall, Edward. T

- علیخانی، محمد حسین(۱۳۸۲). پامدهای قصد نشده (برنامه درسی پنهان) ناشی از محیط اجتماعی مدرسه در نگرش‌های دانش آموزان مدارس متوسطه (مطالعه موردنی: اصفهان).
- پایان نامه دوره دکتری در رشته برنامه ریزی درسی . به راهنمایی دکتر محمود مهرمحمدی. تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- قبیری، بهرامعلی(۱۳۸۲). مطالعه و مقایسه سیستم ارزشها و علائم روان شناختی در دانشجویان سال اول و سال آخر کشور. طرح ملی. دانشگاه فردوسی مشهد.
- کریمی، یوسف(۱۳۷۵). روان‌شناسی اجتماعی: نظریه‌ها، مفاهیم، کاربردها. چاپ دوم. تهران: ارمیاران.
- لطف‌آبادی، حسین(۱۳۷۴). سنجش و اندازه‌گیری در علوم تربیتی و روان‌شناسی. مشهد: مؤسسه حکیم ابوالقاسم فردوسی.
- لطف‌آبادی، حسین(۱۳۸۲). ساخت مقیاس سنجش هویت نوجوانان و جوانان ایرانی. پژوهش . تهران: سازمان ملی جوانان.
- مهرام، بهروز(۱۳۷۶). گزارش پژوهش: هنجاریابی پرسشنامه روانی کالیفرنیا برای شهر مشهد. معاونت پژوهشی دانشگاه فردوسی مشهد.
- نویدادهم، مهدی(۱۳۷۶). پیام مدرسه. تهران: انتشارات مدرسه. چاپ دوم
- هومن، حیدر علی(۱۳۷۰). استباط آماری در پژوهش رفتاری . تهران: نشر دیبا

-Ahola, S.(2000). *Hidden curriculum in higher education: Something to fear for or comply to?*. Research Unit for the sociology for education ?University of Turku

- Ary, D. Jacobs, L. Razavieh, A.(1996). *Introduction to research in education*. (Fifth Ed). Florida:Rinehart & Winston.

- Ausbrooks,R.(2000). *What is school's hidden curriculum teaching your child?*. [Online].<www.Parentingteens.com/curriculum.shtml>.[8 Aug 2001]

-De Gourville,R.E.(2002). *Social and academic experiences of Liberian*

1) Hall, Edward. T

دکتر محب

students adapting their cultural literacies to a United States urban high school: A critical inquiry. Dissertation of Ph.D, Adviser: Semail.L, The Pennsylvania State University.

- Jackson W.P. (1990). *Life in Classrooms*. Reprinted by New York: Teachers College Press. Columbia University (Originally Published 1968).
- Kagan.J .Mc Call,R.B(1986). *Fundamental statistics for behavioral sciences.*(4th Ed). Florida: Harcourt Brace Jovanovich.
- Kaplan, R.M.(1987). *Basic statistics for the behavioral sciences*. Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Murphy, K.R .Davidshofer, C.O.(1991). *Psychological Testing*.(2rd ed). New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Townsend, B.K.(1995). *Is there a hidden curriculum in higher education Doctoral program?* : (Paper presented at the Annual meeting of the Association for the Study of Higher Education ? 20th, Orlando,Fl, November- 1995)[Eric- No:Ed 460663]
- Wiersma, W. Stephen G.J.(1990). *Educational measurement and testing*. (Second ed). Massachusetts: Allyn and Bacon.